

Nationaløkonomisk Forening.

I.

Møde d. 7. Marts 1901.

Forpagter Sonne holdt det foran aftrykte Foredrag om Landbrugstoldkommissionens Fler-talsbetænkning. Der knyttede sig dertil følgende Diskussion:

Direktør Rubin takkede Indlederen og skulde paa dennes dertil givne Foranledning bemærke, at det dog hverken var Kærlighed eller Had til Spørgsmaalet om en Landbrugstold, der havde dikteret Nationaløkonomisk Forening Ønsket om at faa dette Spørgsmaal drøftet, men kun Kærlighed til Sandheden.

Hofjægermester Bech (Engelsholm) udtalte, at han ikke kunde være enig i den Fremstilling af Sagens Forhistorie, som Indlederen havde givet. Der havde ikke paa Landboforeningernes Delegeretmøder i 1892 eller senere fra Frihandelsvennernes Side været Tale om nogen »Rullen med Millioner«, ligesom Frihandelsvennerne heller ikke overvurderede Landbrugets Stilling. De saa denne maaske fuldt saa alvorlig som Protektionisterne, og det havde gjort

Taleren ondt, naar man undertiden fra den Side syntes at mene, at det hos Landboforeningerne skortede paa Sympathi for Landbruget under dets fortrykte Kaar.

Landbruget stod saa godt som enigt i sin Frihandelsanskuelse, indtil Protektionisternes splittende Agitationsarbejde kom. Toldreformforeningen gik ind, Landbrugets store Foreninger holdt vedblivende paa Frihandel, men optraadte kun defensivt. Fra dem kom Angrebene ikke. Fordi man ikke vilde gaa Beskyttelsesvejen, kunde man godt have Øje for, at Landbruget maatte hjælpes. Men det var Talerens Overbevisning, at Hjælpen først og fremmest maatte komme fra Landbruget selv og fra Staten gennem bestandig bedre Udnyttelse af vore forholdsvis gode naturlige Vilkaar, af vor gunstige geografiske Beliggenhed og ved vor egen Dygtiggørelse. Taleren paaviste derpaa, at en Korntold kun havde Mulighed for at hæve Prisen paa Hvede; de andre Kornsorter benyttedes meget som Foder, og Foderstoffer skulde efter Kommissionens Forslag være toldfri. Hvedeprisen var paa Verdensmarkedet saa lav, at den selv med Tillæg af Tolden kun vilde kunne strække til til Hvededyrkning paa de allerbedste Jorder. Det var altsaa disse, som dog altid vare heldigst stillede, der fik Hjælpen, og — gik man ud fra, at selv en rig Høst ikke var tilstrækkelig til Landets Behov, og Tolden altsaa i de gunstigste Aar blev effektiv, — vilde Hjælpen under saadanne Forhold blive langt større pr. Td. Ld. end i daarlige Aar, hvilket blev saa meget mere uretfærdigt. I det Hele vilde en Korntold, hvis den overhovedet bevirk-

ede en Prisstigning, navnlig hjælpe de Landmænd, der kunde afvente det belejlige Øjeblik til Salg, og dette var i Reglen ikke dem muligt, som trængte haardest. En Hestetold, som er foreslaaet til 50 Kr., vilde ikke hæve Prisen 50 Øre, da vi havde betydeligt større Hestetillæg, end vi selv behøvede, Udførslen var lønnende, og vi kunde afsætte langt flere, end vi nu sendte ud, naar de blot vare god Handelsvare; dertil vilde Tolden ligefrem virke skadelig, fordi udenlandske Heste nu bruges i Landbruget selv, særlig af Husmændene. En Kvægtold vilde være unyttig; thi vi skulde nu af med c. 100,000 Kreaturer om Aaret, foruden hvad Hjemmemarkedet konsumerede. Smørtolden vilde ligesaalidt gavne; ogsaa af Smør producerede vi saa meget, at Prisen paa ingen Maade vilde kunde hæves ved en Told. Hvor lidet en saadan nyttede, kunde forøvrigt ses af Ostetolden. Denne var 10 Øre pr. \mathbb{E} , og dog kunde man sidste Sommer faa lagret Ost til 12 Øre Pundet. Produktion for Hjemmemarkedet foraarsagede blot, at Varerne blev mindre gode som almindelig Handelsvare, idet man lavede et forskelligt Produkt for de forskellige Ejere og Kundekredse. Lande som England og Holland, der ingen Ostetold havde, og Schweiz, hvor den kun var et Par Øre, lavede fortrinlig Ost, der skaffede Producenterne Fortjeneste.

Naar Tiderne ere daarlige, kom der altid nye Raad op til Afhjælpning af Modgangen. Saaledes kom Protektionismen til Landbruget i Danmark, men den vilde ikke hjælpe os her, da Landet var saa stærkt producerende, at det maatte udføre væsentlig mere, end det indførte; om en Indskrænkning af

Produktionen kunde der fornuftigvis ikke være Tale, og Priserne kunde da ikke hæves. Derimod rummede Protektionismen store Farer for Landbrugets Udvikling ad den mere intensive Vej, der laa naturligt for os, og paa hvilken vi med Held vare slaede ind.

Kontorchef Schovelin delte Indlederens Anskuelser. Tiden gik i Retning af Beskyttelse, og vi vilde faa denne tidligt eller sent. Dog skulde man vare sig for at tale altfor meget i Almindelighed om Frihandel og Beskyttelse. Det, det gjaldt om, var at paavise, hvor meget Beskyttelsen vilde gavne i hvert enkelt Tilfælde. Med Hensyn til Smør var vi nu ifærd med at overfylde det engelske Marked, og det var derfor paa Tiden at se sig om efter andre Afsætningssteder. Hjemmemarkedet frembød sig da her, og vi havde nu en saa stor Indførsel af Sekundakvaliteter, at en Tilbageerobring af Hjemmemarkedet vilde kunne betale sig.

Kontorchef Meyer var ikke nogen Ven af Toldbeskyttelse, og ønskede derfor selv Industritolden bort, men naar denne forsvaredes af adskillige Nationaløkonomer, skete det ud fra det Synspunkt, at den bidrog til at opretholde Erhverv, som man maatte ønske at have i Landet, og ellers ikke kunde have. Noget saadant var ikke Tilfældet med en Landbrugstold. Denne havde den Mangel, at saa snart den blev effektiv, havde dette Tendens til at give sig Udslag i en Forhøjelse af Ejendoms- og Forpagtningsprisen, saa at den kom den øjeblikkelige Besidder tilgode, men ikke Landbruget som Erhverv. Det maatte vække Betænkelighed at hjælpe Besidderne

ved en Told, som gik ud over den store Befolkning, ikke alene direkte, men ogsaa indirekte ved at umuliggøre eller genere andre Erhverv. Naar Miseren var saa stor, at det var nødvendigt at anvende heroiske Midler for at hindre, at Ejerne i betydeligt Omfang maatte gaa fra Gaardene, kunde man tale om Landbrugstold, men en saadan Deroute mente Taleren ikke var tilstede.

Landstingsmand la Cour maatte overfor Hofjægermester Bech hævde, at en Hestetold vilde være gavnlig. Husmanden kunde jo ligesaagodt bruge danske som fremmede Heste. Af Smør indførtes nu en Mængde finsk Smør; en Told vilde bidrage til at Forbruget gik over til dansk. Saaledes som Forholdene nu var, kunde Landmanden ikke falde tilbage paa Hjemmemarkedet; thi der var intet saadant. Til Kontorchef Meyer vilde Taleren sige, at det var ikke blot Landmanden, men Landbruget, der var i Fare. Jorden var nu intet værd. En Gaard solgtes for mindre end Bygningernes Assurancesum.

Efter at Hofjægermester Bech og Landstingsmand la Cour havde vexlet forskellige Repliker, udtalte Indlederen, at Hofjægermester Bech vel havde kritiseret Beskyttelsessystemet; men han havde glemmt at anvise nogen anden Vej til at komme ud over Miseren paa. Den stadig paaberaabte Dygtiggørelse kunde nemlig ikke alene hjælpe? Førte den ikke til andet end en forøget Produktion, vilde blot Priserne synke endnu mere, og Landbruget var lige vidt. Man kunde ikke jævnføre Smør- og Ostetolden; for Osten havde vi nemlig kun Afsætning paa Hjem-

memarkedet, der var overfyldt med dansk Skummetmælksost; — ganske anderledes stillede det sig jo for Smørrets Vedkommende. Til Kontorchef Meyer vilde Taleren kun sige, at var det den nuværende Slægt af Landmænd, der havde lidt Tabet ved de daarlige Tider, saa var det ikke mere end rimeligt, at det ogsaa blev dem, der fik Erstatning.

Hermed sluttede Diskussionen.

II.

Møde d. 28. Marts 1901. Kontorchef Trap holdt i dette Møde Foredrag om Arbejderboligsagen i Ulandet.

Direktør Rubin takkede Kontorchef Trap for det instruktive Foredrag og bad om Lov til at gøre et Par Bemærkninger, der mere skulde have Karakteren af Forespørgsler end af Indvendinger. Naar Indlederen havde prist navnlig de engelske Kommuner for deres Byggeri, saa kunde der dog rejses det Spørgsmaal, om dette egentlig nyttede saa meget. Man kunde maaske anslaa Londons Arbejderbefolkning til samme Størrelse som hele Kongeriget Danmarks Befolkning, ca. $2\frac{1}{2}$ Million Mennesker. Hvor mange af disse havde nu nydt godt af de kommunale Arbejderboliger? Kun et forsvindende Mindretal! Skulde der gøres noget fra Kommunens Side, saa maatte det snarere være at sørge for gode Samfærdselsmidler, saa at Arbejderne kunde bo, hvor der var

frit og luftigt, og dog komme hurtigt til deres Arbejde. Dernæst burde Kommunen give almindelige Regler for, hvorledes sunde og hensigtsmæssige Arbejderboliger skulde indrettes. Saadanne Regler vilde da komme alle tilgode, mens de kommunale Bygninger kun kunde benyttes af nogle faa. Efter Talerens Mening faldt Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af gode Arbejderboliger derfor i to Dele: 1) filantropiske Foretagender som dem, Indlederen havde fremdraget, 2) Love og Administrationsbestemmelser vedrørende dels Samfærdselsmidler, dels Tilvejebringelse af Byggegrunde i Storbyernes Nærhed, dels Minimalkrav m. H. t. Indretningen af Arbejderbefolkningens Boliger o. s. fr. Virkningerne af disse Forholdsregler ville alle Arbejderne møde paa deres Vej, naar de søge Bolig, medens de filantropiske Bestræbelser kun virke til det gode, naar man stadig erindrer, at ikkun et lille Mindretal har Gavn af dem.

Kontorchef Trap var enig med Direktør Rubin i, at man mere maatte lægge Vægt paa, at Stat og Kommunn skabte gunstige Betingelser for Opførelsen af Arbejderboliger end at de, under normale Forhold, selv optraadte som Bygherrer. Det var da ogsaa, fordi man i engelske Byer havde været nødt til at rasere store, usunde Kvarterer, at man var bleven ledet ind paa den kommunale Opførelse af Arbejderboliger. Dog var der et Felt, hvor Kommunen maaske med Nytte kunde optræde: det var ved Opførelsen af Logihuse, fordi det Offentliges Virksomhed her kunde faa en reel Betydning for Spørgsmaalets Løsning. Man burde dog ikke undervurdere, hvad

der i et Land som Belgien var udrettet for denne Sag ved billige Statslaan. Det var ikke alene et ret betydeligt Antal Arbejdere, der var gjort til Ejere af deres eget Hus, men man havde ogsaa rejst en stor Interesse for Sagen og skabt Institutioner, der vare saa godt organiserede, at de kan føre det begyndte Værk videre. En betydningsfuld Opgave havde Kommunerne i at støtte Arbejdernes egne Bestræbelser, navnlig hvad ogsaa Rubin havde fremhævet i Tilvejebringelsen af gode Samfærdselsmidler. Disse vilde kunne bidrage til, at Byerne spredtes noget mere; og dette var af den største Betydning i sanitær Henseende, bl. a. ved at gøre det muligt for Folk at bo selvstændigt i smaa Huse fremfor i de store Lejekaserner.

Hermed sluttede Aftenens officielle Del.
